

Istedløvens lange rejse

Indledning

Istedløven blev afsløret den 25. juli 1862 på Flensborgs gamle kirkegård under stor national festivitas. Det store løvemonument var skabt af billedhuggeren H.V. Bissen til minde om Slaget ved Isted, som afsluttede Treårskrigen. 5000 var samlet på kirkegården for at deltage i afsløringen af det danske sejr- og mindemonument. Bl.a. havde 200 studentersangere taget turen med skib fra København. I indvielsestalen sagde den nationalliberale professor H.N. Clausen bl.a.:

“Så stig da frem mægtige skikkelse, dannet af ædel kunstnerhånd! Kast dit dække! Knejs over de sejrige heltes grave som sindbillede på Nordboens arv fra slægt til slægt: det årvågne, uforfærdede udholdende mandemod.... Så stå du ædle sejrsminde! Du står ikke udæskende ... du vil kalde til trofast, heltemodigt forsvar for enhver, der vil bryde vor grænsefred. Men her – på stedet der prædiker fred efter strid – vil vi udbede fred fra fredens hjem. Fred over gravene og deres minde, fred over stad og land, fred over konge og land.”

For Slesvig-holstenerne var det en provokation, og reaktionen kom omgående efter det danske nederlag i 1864. Lokale forsøgte at rive den ned, men det lykkedes ikke, og i stedet blev løven flyttet til Berlin, hvor den befandt sig indtil 1945. Her foranledigede Politikens korrespondent Henrik V. Ringsted, at den kom til København. I mange år stod løven nærmest hengemt bag Tøjhusmuseet. I 1999 kom den til at stå på Søren Kirkegårdsplads foran Tøjhusmuseet og over for Den Sorte Diamant. Der har den nydt udsigten og fulgt nybyggeriet langs Københavns Havn. Gennem tiderne har der været megen diskussion om dens rette placering og mange ønsker om andre placeringer. Det har især været en dansk debat. Men i juni 2009 blev Flensborgs byråd enige om at bede det danske Kulturministerium om at få Istedløven tilbage til byen. Det var man fra danske side velvillig overfor. Derfor vil Istedløven, efter en grundig restaurering i 2011, atter blive placeret på den gamle kirkegård i Flensborg.

ISTEDLØVENS REJSER

Teksten bygger på Inge Adriansens kapitel ”Istedløven – et nationalt monument med vekslende symbolværdi” i ”Istedløven. Et nationalt monument og dets skæbne” og ”Erindringssteder i Danmark”.

Alle citater stammer fra ovennævnte bøger.

Istedløvens tilblivelse

Istedløvens historier starter med slaget på Isted Hede d. 25. juli 1850. Her blev det til en beskeden dansk sejr. Slaget betød ca. 800 faldne og 2400 sårede på dansk side og ca. 500 faldne og 1200 sårede på Slesvig-holstensk side.

495 danskere blev begravet i en massegrav på Skt. Marie Kirkegården i Flensborg. 51 mindesmærker blev opsat for særligt udvalgte. I alt er ca. 850 danske soldater begravet på kirkegården. Derfor er den et centralt mindested for Treårskrigen.

Den nationalliberale leder Orla Lehmann mente, det ville være på sin plads med et monument på kirkegården. H. W. Bissen, danskhedens og nationalliberalismens fremtrædende kunstner, blev bedt om at lave en bronzeløve.

Helstatsfolk. *Hos denne gruppe ønskede man at holde fast ved en struktur, hvor hertugdømmerne Slesvig, Holsten og Lauenborg fortsat var knyttet til den danske krone, men som selvstændige enheder. Man accepterede derfor, at den danske grundlov ikke blev gældende for hertugdømmerne. Det afgørende var en respekt for monarkiets flernationale sammensætning.*

En komite, med professor H. N. Clausen i spidsen, skulle sikre projektets gennemførelse. De samlede 25.000 Rdl ind. I højtstående kredse var der dog modstand mod projektet, da det let kunne øge splittelsen mellem Danmark og hertugdømmerne. Fra flere sider blev der advaret om, at det ville "træde tyskheden for nær".

Kong Frederik d.7. var blevet rådet til ikke at deltage i projektet. Han lagde ingen penge i projektet og deltog heller ikke i festlighederne d. 25/7 1862.

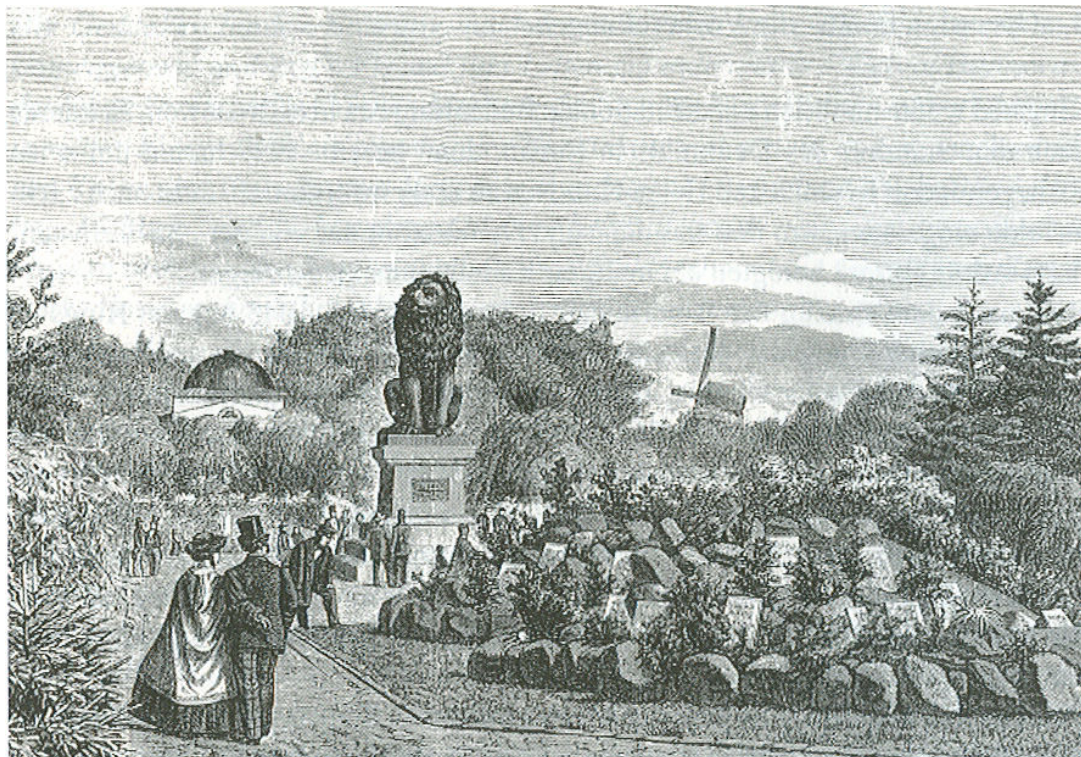
De Nationalliberale. *Den gruppe var tilhænger af en nationalstatsdannelse med demokrati som styreform. Man ønskede et Danmark til Ejderen. Man ønskede at ophæve fællesskabet mellem Slesvig og Holsten og i stedet indlemme Slesvig i det danske kongerige under den nye danske grundlov.*

D. 25. juli 1862 blev monumentet afsløret på kirkegården i Flensborg. Det var noget af et tilløbsstykke. Bl.a. havde flere hundrede taget turen fra København for at deltage i begivenheden. Hovedtalen blev holdt af H. N. Clausen. Hans hovedbudskab var vigtigheden af Slesvigs tilknytning til Danmark.

"Samtidig med at dækket over løven blev taget bort, gled også skyerne væk fra solen, og en solstråle oplyste den store løveskikkelse, som den tusindtallige tilskuerskare så på med betagelse og beundring, men for enkeltes vedkommende, bl.a. H C Andersen, også med en gysende fornemmelse om de kommende ulykker."

Efter afsløringen fortsatte H. N. Clausen sin tale. Han sluttede med ordene: *"Men her – på stedet der prædiker fred efter strid – vil vi nedbede fred for fredens hjem. Fred over gravene og deres minde, fred over stad og land, fred over konge og land."*

"Herpå svarede forsamlingen med et nifoldigt hurra, og derpå lød en kongesalut med 27 skud fra 6 kanonbatterier. Bragene forkyndte for hele byen og omegnen, at et dansk nationalmonument var blevet indviet. Karakteren af nationalt mindesmærke – og krigsmonument – blev understreget af de efterfølgende sange. Først blev kongesangen sunget, derpå en sang om Istedløven forfattet af Carl Ploug til melodien Danmark dejligst vang og vænge."

Efterfølgende fortsatte regimentmusikken "med at spille melodien til Dengang jeg drog af sted, og forsamlingen greb begejstret anledningen til at synge denne soldatervise, der frem for nogen var synonym med Treårskrigens sejr. Den – for en kirkegård – særprægede højtidelighed sluttede med, at studentsangerne sang H P Holst: Slumre sødt i Slesvigs jord."

Efter arrangementet på kirkegården var der stor folkefest nord for byen med ca. 12.000 deltagere. Her blev der sunget og talt på både dansk og tysk.

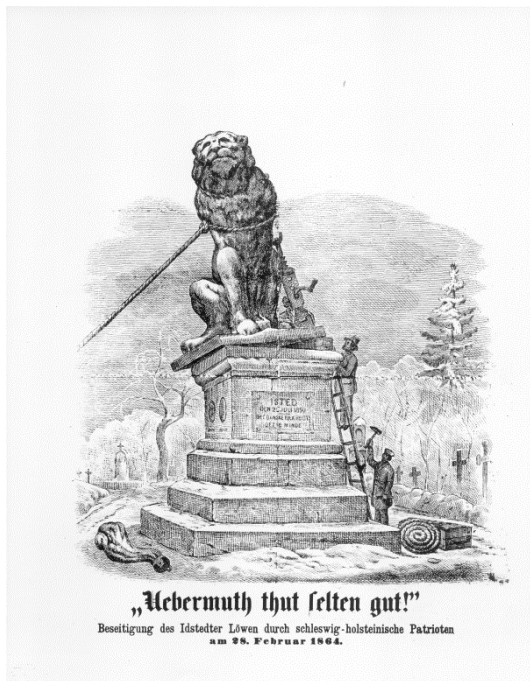
Den tyske modstand

I den tyske del af befolkningen blev opstillingen af løven opfattet som en kraftig dansk manifestation og brugt til at ophidse stemningen mod Danmark.

Citat fra Tidsskriftet Ueber Land und Meer 1864

"Hvad der især gør dette løvemindesmærke så forhadet såvel af slesvig-holstenere som af tyske patrioter, er ikke den omstændighed, at det blev rejst som mindesmærke over faldne danske krigere, tværtimod! I alle civiliserede lande ærer og agter man de mindesmærker, der rejses over faldne fjender, der ligesom enhver ligsten, ethvert gravmæle bliver fredet og holdt helligt. Men anderledes med Istedløven, dette ulykkelige misfoster af dansk smag. Ville danskerne absolut sætte deres faldne krigere et minde, hvorfor så ikke gøre det på Istedes blodmættede agre, hvor så

mange af deres tapre har blødt for Danmarks sag eller der på kirkegården, hvor de danske grave var at finde? Ikke for alt i verden! Flensborgløven skulle være et ondsindet sejrstegn, et spottens tegn, en forhånelse af de i deres inderste følelser sårede slesvig holstenere, hvis nærmeste pårørendes grave ikke engang aftvang danskerne den ærefrygt, man ellers finder hos selv de råeste folkeslag”

For at få plads til monumentet blev der nedlagt et stort antal grave

Under 2 år kom løven til at stå på kirkegården. Efter preussernes indtog i Flensborg i februar 1864 forsøgte en gruppe tysksindede at fjerne løven. De blev dog stoppet af politiet. Løven blev skruet fra hinanden og pakket i kasser. I 1866 kom løven til Berlin. Her blev den restaureret og i 1868 opsat i Tøjhuset. Senere blev den flyttet til et kadetakademi i Lichtersfelde. Her blev den set som et trofæ fra 1864-krigen.

Løven til Danmark

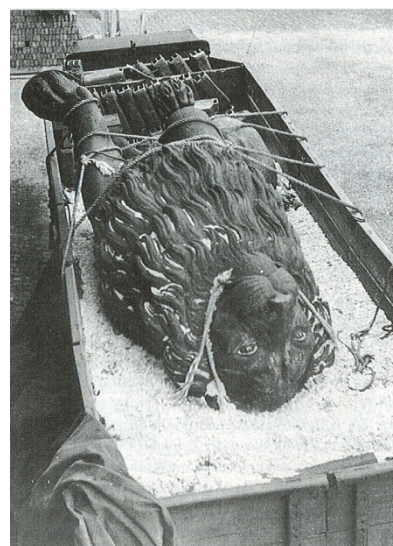
I mellemkrigstiden forsøgte der af flere omgange at få Istedløven tilbage til Flensborg, men uden resultat. Efter det tyske sammenbrud i 1945 overværede journalist fra Politiken Henrik Ringsted en amerikansk parade i

Lichterfelde og opdagede ved den lejlighed Istedløven. Han gjorde amerikanerne opmærksom på løven og under stor mediedækning kom Istedløven d.5. oktober 1945 til København på en amerikansk blokvoan. Den blev placeret ved Tøjhusmuseet og under en ceremoni d. 20. oktober 1945 tog Kong Christian X imod løven med følgende ord:

”Jeg modtager løven, Istedløven, med tak til dem, der bragte den herop, og til dem, der har ofret deres liv, for at vi kunne blive frie. Når man tænker tilbage, så var det Kong Frederik den 7. og hans generation, der overrakte denne gave til Flensborg. Ifølge traditionen synes jeg også, når forholdene tillader det, at den opstilles nede i Flensborg og minde om de tider, der er gået, og til erindring om alle dem, der ofrede deres liv i Treårskrigen.”

Efterfølgende har monumentets placering med jævne mellemrum været til debat. Forskellige steder i København har været i spil ligesom Fredericia og adskillige steder i Sønderjylland. Undervejs har der også været flere forhandlinger med Flensborgs byråd om at få Istedløven genanbragt på Kirkegården.

Efter den tyske genforening kom der atter gang i debatten om Istedløvens tilbagevenden til Flensborg. Nu var debatten flyttet syd for grænsen. Den daværende chef for Präsidialbureauet ved den slesvig-holstenske landdag i Kiel, Karl Rudolf Fischer argumenterede i et debatindlæg i avisen Der Nordschleswiger d.10. juli 1993 for løvens tilbagevenden:

"At den tysk-danske grænsekamp omsider er overstået, ville være en første smuk symbolværdi ved mindesmærket. Den nye løve kunne med henblik på de etniske krige i europa blive et monument mod enhver form for nationalisme og fremmedhad. Og hvem andre end flensborgerne midt i grænselandet, kunne gøre løven til dette"

Den efterfølgende debat viste, at det ikke var nationale forskelle, der prægede holdningen til løven, men i langt højere grad de mange forskellige symbolværdier, den er blevet tillagt. *"Istedløven har – i lighed med alle andre nationale symboler – ingen bestemt symbolværdi, kun det indhold og budskab som enhver betragter vælger at udlæse af det."*

I 1999 fik monumentet en permanent placering i København. Tøjhusmuseets gård blev i forbindelse med bygning af Den sorte Diamant til en åben plads. Uden at blive flyttet, kom Istedløven frem i lyset. At pladsen kom til at hedde Søren Kirkegaards Plads er et yderligere kuriosum. Mens Istedløven er et symbol på det nationalliberale projekt, var Søren Kirkegaard helstatsmand til fingerspidserne.

Hermed forstummede den danske debat, og de fleste regnede med, at løven havde været på sin sidste rejse. Sådan skulle det dog ikke gå. I 2009 vedtog Flensborg Byråd, at man ville bede de danske myndigheder om at få Istedløven tilbage til Flensborg. Løven skulle være bevis på venskab og tillid mellem danskere og tyskere.

Flere forskellige placeringer i Flensborg var i spil. Men det endte med, at løven kom tilbage til sin oprindelige plads på kirkegården. Efter en grundig restaurering blev den i 2011 sat op på en ny granitsokkel. Udsigten er ikke den samme som i 1862, både træer og bygninger har taget udsigten til Flensborg fjord. Men forhåbentlig er der udsigt til, at løven kan leve op til sin nye rolle.

"Ud fra én optik vil det genrejste krigsmindesmærke på den gamle kirkegård især fremstå som et udtryk for tyskernes vilje til forsoning og deres afstandtagen til nationalisme. Ud fra en anden optik vil Istedløven i Flensborg anskueliggøre, at byen i over 600 år har været under dansk styre, og at der i 1864 også blev ført krig mod mindesmærker. Fremtiden vil vise, hvor mange andre symbolværdier monumentet også kan tillægges."

